

Potencijali razvoja pustolovnog turizma u Republici Hrvatskoj s posebnim naglaskom na ronilački turizam

Juričić, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:908380>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**Potencijali razvoja pustolovnog turizma u Republici
Hrvatskoj s posebnim naglaskom na ronilački
turizam**

Mentor:

Prof. dr. sc. Lidija Petrić

Student:

Josipa Juričić

Split, lipanj, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. TEORIJSKI OKVIR PUSTOLOVNOG TURIZMA.....	6
3. RAZVOJ PUSTOLOVNOG TURIZMA U SVIJETU I U RH	8
3.1. Potencijali pustolovnog turizma u RH.....	10
3.2. Popularne pustolovne aktivnosti	11
3.2.1. Slobodno penjanje	12
3.2.2. Kanjoning	14
3.2.3. Rafting.....	14
3.2.4. Brdski biciklizam	15
3.2.5. Ronjenje	16
4. RONILAČKI TURIZAM.....	17
4.1. Vrste ronjenja	17
4.2. Ronilački turizam u svijetu.....	19
4.2.1. Australija	21
4.2.2. Palau	21
4.2.3. Norveška.....	21
4.2.4. Maldivi	22
4.2.5. Galapagos	22
4.2.6. Belize.....	22
4.3. Ronilački turizam u Hrvatskoj.....	22
4.3.1. Institucije	23
4.3.2. Zakonska regulativa	25
4.3.3. Ronilačke lokacije u Republici Hrvatskoj.....	30
4.3.3.1. Istra	31
4.3.3.2. Kvarner	32
4.3.3.3. Dalmacija – Zadar	32
4.3.3.4. Dalmacija – Šibenik	33
4.3.3.5. Dalmacija – Split.....	33
4.3.3.6. Dalmacija – Dubrovnik.....	34
5. RAZVOJNI PROBLEMI RONILAČKOG TURIZMA U RH I PREPORUKE BUDUĆEG DJELOVANJA.....	35

6. ZAKLJUČAK.....	37
7. LITERATURA.....	38
PRILOZI	40
SAŽETAK.....	41
SUMMARY	41

1. UVOD

Budući da danas sve više ljudi živi u urbanim područjima, čovjek se udaljio od prirode, od njenih pogodnosti, atraktivnosti, te živeći gotovo u „staklenom zvonu“, postupno gubi prerogative bića koji je sastavni dio prirode sa svim njenim komponentama. U tim uvjetima jača objektivna potreba za povratkom prirodi i upoznavanju prirodnih ljudskih staništa, za upoznavanjem prirode u svim njenim sadržajima, od idiličnih pejzaža pa do onih najsurovijih oblika na kopnu i na moru. Žele se savladati i najteži izazovi, najteže prirodne prepreke, pa sukladno tome planine, oceani, podmorje, otočna prostranstva ali i ledeni polovi postaju mete istraživanja te potencijalne uzbuđujuće avanture koje ponekad mogu biti izrazito zahtjevne, pa čak i opasne po život.

Selektivni turistički sadržaji pretpostavljaju zadovoljenje različitih motiva turističke potražnje, pa se upravo iz tog razloga u okviru sportsko-rekreativnog turizma razvija i posebna podvrsta, pustolovni turizam, koja privlači turiste željne pustolovina te savladavanja i upoznavanja prirodnih prepreka. Ovaj sve popularniji oblik turizma javlja se kao odgovor masovnom turizmu u kojem je posjetitelj zapravo samo pasivni promatrač. Takav vid turizma nije u mogućnosti zadovoljiti zahtjeve mlađe i aktivne populacije koja je željna izazova, željna novih otkrića pa i iskustava, a koje im priroda pruža u izobilju. Priroda im daje osjećaj potpune slobode, osjećaj bijega od svakodnevnice, od suvremene civilizacije.

Cilj ovog rada je utvrditi mogućnosti razvoja selektivnih oblika turizma u Republici Hrvatskoj, određenije, pustolovnog turizma, pri tom stavljajući naglasak na ronilački turizam kao njegovu podvrstu.

Rad je uz uvod i zaključak podijeljen na četiri dijela. U prvom dijelu se objašnjavaju pojam i oblici pustolovnog turizma. Za ovaj vid turizma nema jedinstvene definicije, već se u literaturi nalaze različita određenja i definicije istog. Međutim, kao simplificirano određenje uzima se definicija: „Pustolovni turizam je vid turizma koji nudi uzbudljiv odmor turistima koji kupuju pustolovno iskustvo osmišljeno i organizirano da osigura maksimalnu djelotvornost, a nudi zajedno putovanje, boravak te sport i rekreaciju u prirodi“¹.

U drugom dijelu opisuje se tijek razvoja pustolovnog turizma u svijetu i u Republici Hrvatskoj. Pojedini oblici pustolovnog turizma, poput lova, prisutni su još od nastanka ljudske vrste, preko planinarenja, hodočašća te brojnih drugih aktivnosti. Neki su se oblici s

¹ Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 295

vremenom ugasili dok su drugi pak evoluirali u novu vrstu turizma. Jedan od novih oblika selektivnog turizma je i ronilački turizam.

U trećem se dijelu obrađuje ronilački turizam kao poseban oblik pustolovnog turizma, analiziraju se primjeri ovog oblika turizma u svijetu gdje postoje lokacije izuzetne ljepote koje privlače brojne osobe željne adrenalina, ali isto tako i lokaliteti u Hrvatskoj koji iako manje poznati od onih svjetskih, u svojim dubinama kriju prave muzeje.

U četvrtom dijelu rada analiziraju se neki od najznačajnijih problema na koje se nailazi prilikom intenzivnijeg razvoja ronilačkog turizma u Republici Hrvatskoj.

Hrvatska je zemlja s velikim potencijalom za razvoj ronilačkog turizma, ima prelijepu obalu i sačuvano podmorje, međutim, ima još mnogo prostora za djelovanje kako bi se unaprijedio ovaj oblik turizma koji privlači sve veći i veći broj turista.

U radu su korištene metode takozvanog desk istraživanja, to jest, deskriptivna, povijesna, komparativna, metoda indukcije i dedukcije te analize i sinteze.

2. TEORIJSKI OKVIR PUSTOLOVNOG TURIZMA

Osnova pustolovnog turizma leži u fenomenu pustolovine kao aktivnosti u kojima se sudionici dobrovoljno stavljaju u poziciju u kojoj vjeruju da poduzimaju korak u nepoznato. U želji za suočavanjem s brojnim izazovima htjeli bi iskusiti nešto novo što će naposljetku pamtiti kao jedno vrijedno i nezaboravno iskustvo. Pustolovni turizam bazira se na individualnoj percepciji svakog pojedinog sudionika, pa je prema tome subjektivna i jedinstvena. Avantura potiče izgradnju čovjeka kao osobe, više se temelji na emocionalnoj i psihičkoj percepciji nego na samim fizičkim sposobnostima. Avantura nije pasivna aktivnost, nego zahtjeva potpuno angažiranje osobe koja se u nju upušta. Karakteriziraju ju²: neizvjestan ishod, opasnost i rizik, izazov, očekivana nagrada, novost, poticaj i uzbuđenje, bijeg i izdvajanje, istraživanje, otkriće i emocije. Mnoge su od ovih karakteristika međusobno povezane te ovisne jedna o drugoj, tako primjerice, svaki novitet sa sobom donosi izazov i uzbuđenje. Pustolovina je poticajna aktivnost i ostvaruje snažne doživljaje i emocije. Ljudi su tijekom pustolovine izloženi različitim situacijama koje stimuliraju osjetila i emocije te okupiraju um i tijelo. Angažman sudionika tako može biti na fizičkoj, emocionalnoj, duhovnoj i intelektualnoj razini. Pustolovno iskustvo će biti³:

- Naglašene prirode - sadržaj će povećati razinu emocija koje nisu prisutne u svakodnevnom životu
- Intelektualnog značenja, puno rizika i izazova - što je privlačno sudionicima
- Istinski nagrađeno - osiguravajući priliku za uživanje, učenje i samoizgradnju.

Prema autorima koji razlikuju pustolovni turizam u odnosu na ponašanje sudionika, pustolovni se turizam dijeli na dvije glavne kategorije, prave, tvrde ili hard aktivnosti te meke odnosno soft aktivnosti. Često se raspravlja o tome koje se avanture ubrajaju u koju skupinu, ali najlakši način za njihovu identifikaciju zapravo je prema njihovoj osnovnoj djelatnosti.

U soft kategoriju ubrajaju se blaže sportsko turističke forme koje su pogodne za sve uzraste s manje mogućih opasnosti pa i adrenalina, kao što su pješaćenje, kamping, jahanje, biciklizam, promatranje životinja, kanuing, skijanje na vodi i sl., dok je hard pustolovni turizam znatno zahtjevniji i najčešće je namijenjen samo članovima odgovarajućih udruga i klubova. Za tako što, preduvjeti su postizanje određenih vještina, fizičke spreme i postojanje

² Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 296

³ Ibid. str. 297

odgovarajuće organizacije. U ove oblike spadaju forme alpinizma, speleologije, ronilaštva i drugih zahtjevnijih aktivnosti na moru i vodama⁴.

Obje, i tvrde i meke aktivnosti, predstavljaju veoma unosan segment cjelokupnom turističkom sektoru. Tako primjerice, trošak same dozvole za penjanje na Mt. Everest iznosi oko 11 000 USD, a kad se k tome dodaju i ostali troškovi, kao što su trošak obuke, opreme, vodiča, cjelokupan iznos ovog pothvata seže i do visokih 48 000 USD po osobi⁵.

Osim hard i soft aktivnosti, također postoje i različiti tipovi pustolovnih turista. Sukladno tome, postoje pustolovni entuzijasti poput strastvenih biciklista, promatrača ptica, vozača kanua, koji slove kao zaljubljenici u sportove ili aktivnosti kojima se bave, oni poduzimaju putovanje za putovanjem u želji za posjetom i istraživanjem novih i uzbudljivih destinacija.

⁴ Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 296

⁵ Global Report on Adventure Tourism dostupno na https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/staticunwto/Affiliate-members/1-GLOBAL+REPORT+ON+ADVENTURE+TOURISM_online.pdf [preuzeto 14.03.2016.], str. 12

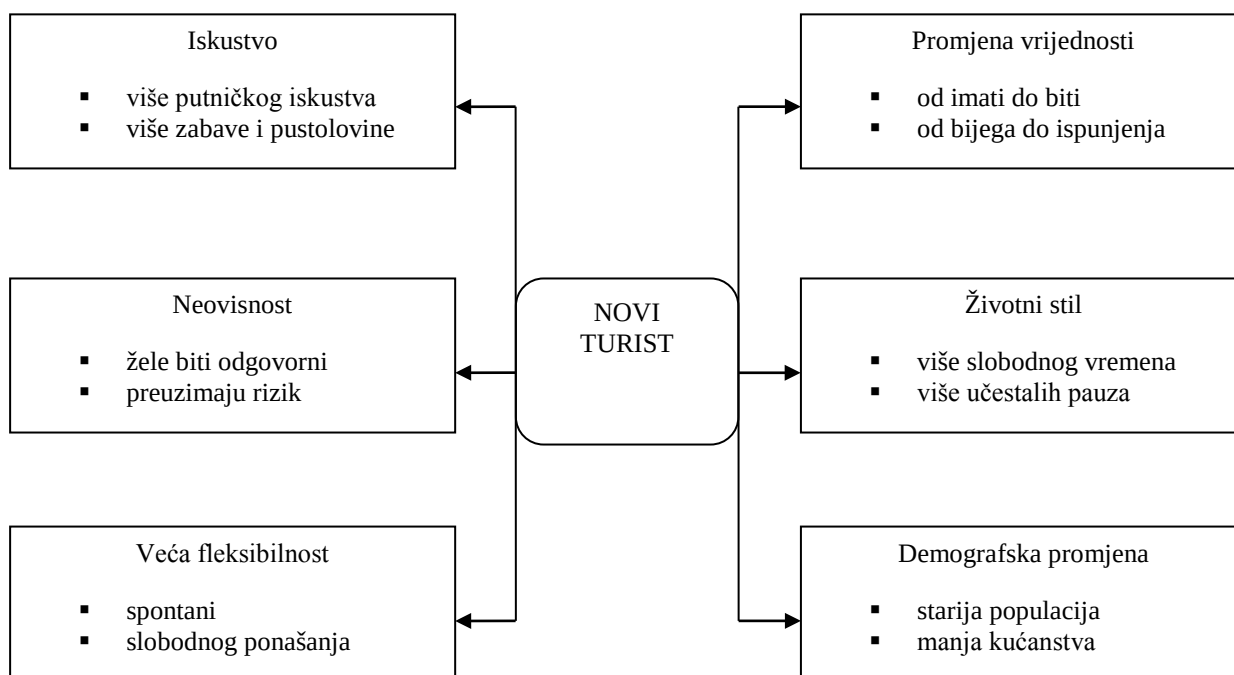
3. RAZVOJ PUSTOLOVNOG TURIZMA U SVIJETU I U RH

Povijest pustolovnog turizma može se promatrati kroz analizu pojedinih oblika pustolovnog turizma, kao što je primjerice lov koji je prisutan još od nastanka ljudske vrste, zatim planinarenje i brojni drugi. Iako su se mnogi oblici s vremenom ugasili, neki su ipak evoluirali u nove oblike turizma.

Kroz posljednje desetljeće, društvo je svjedok mnogim promjenama u ponašanju potrošača. Vidljiv je pomak prema zdravijem načinu života, povećala se osjetljivost na narušavanje okoliša, ali isto tako je povećana svijest o kvaliteti pojedinih proizvoda, što zapravo predstavlja samo neke od promjena koje se odvijaju u suvremenom društvu. Takve promjene odrazile su se i na odabir odmora, pa se sve više ljudi opredjeljuje za aktivan odmor u koji se, među ostalim, ubraja i pustolovni turizam⁶.

Današnji turisti, poznati kao „novi turisti“ više svoje pozornosti pridaju sadržajima u destinaciji ali također i iskustvu koje mogu steći na putovanjima. Na sljedećoj slici prikazane su karakteristike koje krase „novog turista“.

⁶ Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 298

Slika 1. Shematski prikaz prirode novog turista

Izvor: Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Split, str. 299

Današnji turisti sve češće kao glavni motiv svog putovanja navode bijeg od svakodnevnice, oni žele pobjeći od svoje rutine, žele pobjeći u prirodu, u mir, žele se okušati u novim, zanimljivim i izazovnim aktivnostima, žele probati i doživjeti nešto drugačije te ovisno o svojim psihičkim ali i fizičkim sposobnostima te o svojim željama biraju one aktivnosti koje će omogućiti njihovo unutarnje ispunjenje i koje će im dati osjećaj potpune slobode.

Danas je slobodno vrijeme prepoznato kao veoma važan dio čovjekove egzistencije. Čovjek se nakon naporna radnog tjedna želi odmoriti i opustiti, riješiti se stresa. Budući da je na globalnoj razini prisutan trend prema kojem se od radnika zahtjeva apsolutna vjernost i raspoloživost poslodavcu, što radni angažman čini mnogo zahtjevnijim, sami tržišni principi daju do znanja da je svaki radnik zamjenjiv pa je pojedinac primoran prilagoditi se takvim odnosima kako bi opstao na tržištu rada. Tokom slobodnog vremena koje mu ostane, čovjek se okreće prirodi, želi se odmaknuti od svoje svakodnevnice, rasteretiti se briga i problema, a to može učiniti upražnjavanjem fizičke aktivnosti. Baš te činjenice utjecale su na brzi rast ovog oblika turizma.

3.1. Potencijali pustolovnog turizma u RH

Svjetska zajednica ovisnika o adrenalinu koji često ne pitaju za cijenu svojih užitaka jako brzo raste. U njihovim se redovima tako mogu zateći liječnici, znanstvenici i menadžeri koji u prirodi liječe svoje stresove, ali isto tako i velik broj studenata te umirovljenika. Uz pustolovni duh i ljubav prema prirodi obično im je zajedničko i to da su to turisti koji imaju „dubok džep“ jer kada ih ponese zanos, cijena im je ono što je najmanje bitno. Mnogi se Talijani uglavnom opuštaju penjanjem, dok Nijemci, Francuzi, Česi i Japanci vole „krotiti“ slapove i brzace. Hrvatska je raj za pustolovne turiste, pa je svake godine sve posjećenija od strane turista pustolova. Isto tako, povećava se i broj Hrvata u redovima adrenalina.

Austrija više prihoda ostvaruje od ljetnog nego od zimskog turizma i to zahvaljujući pustolovnim aranžmanima. Isto tako, godišnja zarada SAD-a od avanturističkog turizma iznosi preko 120 milijardi dolara⁷. U Njemačkoj, zemlji nogometa, iz koje u Hrvatsku dolazi najveći broj posjetitelja, ima više registriranih penjača nego što je to nogometaša. I Nijemci se, također, okušavaju na liticama Nacionalnog parka Paklenice koje slovi kao kulturno okupljalište slobodnih penjača iz svih krajeva svijeta. Uspon bez opreme kao i slobodno penjanje pomiče granice vlastite izdržljivosti, jamči maksimalan adrenalinski doživljaj, a uz pustolovni duh, za taj je sport neophodna izuzetna psihološka stabilnost kao i fizička kondicija. Budući da je NP Paklenica meka za slobodne penjače, tamo se održavaju i međunarodna natjecanja u brzinskom penjanju. Strme litice tijekom proljeća i ljeta izgledaju kao „mravinjaci“, dok ni zimi nisu pusti. Također, penjače je moguće zateći i na grebenima iznad Trogira, Omiša, a penju se i srednjim Velebitom te se isto mogu vidjeti na splitskom Marjanu.

Ronilački turizam, također, doživljava ekspanziju zbog veoma atraktivnog podmorja. Jadran je olupinama veoma bogato more, a na čijem se dnu nalazi petnaestak tisuća potonulih plovila. Ronjenje s bocama postaje sve primamljiviji sport, a roniti mogu čak i djeca od deset godina starosti. „Diljem jadranske obale nalazi se više od stotinu ronilačkih centara, a jedina prepreka ronjenju mogu biti ozbiljnije zdravstvene tegobe“.

⁷ <http://www.poslovnih.hr/after5/hrvatska-premalo-koristi-potencijale-pustolovnog-turizma-31018> [preuzeto 16.04.2016.]

Ipak, u Hrvatskoj još nisu dovoljno prepoznati potencijali za razvoj pustolovnog turizma, te je također promocija ovog oblika turizma u RH zanemarena. Ljubitelji pustolovnih aktivnosti, ipak, najčešće dolaze individualno ili pak organizacijom neke inozemne turističke agencije čiji aranžman uključuje neke avanturističke aktivnosti u Hrvatskoj. Veoma su popularni alpinistički sportovi, te pustolovi također, mogu pohađati alpinističke škole u klubovima i u odsjecima unutar planinarskih društava, a čiji je rad koordiniran od strane Komisije za alpinizam Hrvatskog planinarskog saveza. Isto tako, sve popularniji sport je i sportsko penjanje po liticama bez pomagala, gdje oprema služi samo kao osiguranje.

“Hrvatska ima izvanredne prirodne potencijale za pustolovni turizam i prava je šteta što te bogate bogomdane resurse slabo koristi. Adrenalinski sportovi pružaju niz mogućnosti za razvoj turizma, te bi uz kvalitetno razrađenu ponudu i dobru reklamu Hrvatska mogla mnogo ostvariti. Nažalost, pustolovna turistička ponuda u nas je prilično disperzirana i dezorganizirana, te se svodi na umješnost nekoliko pojedinaca koji svojom domišljatošću na raznorazne načine uspijevaju prodati svoje aranžmane. Svi ostali prepušteni su slučaju”⁸.

3.2. Popularne pustolovne aktivnosti

Avanturistički sportovi kao dio tržišne ponude svakim danom privlače sve veću populaciju ljudi. Hrvatska ima vrlo velike mogućnosti za razvoj pustolovnog turizma s obzirom da posjeduje prirodna bogatstva kao i sve komparativne prednosti koje razvoju ovog oblika turizma i pogoduju. Pustolovni izleti kao i aranžmani, sadrže različite oblike aktivnog odmaranja turista koje su ponuđene kroz⁹:

1. Rafting (spuštanjem gumenim čamcima niz rijeku)
2. Free climbing (slobodno penjanje)
3. Big wall climbing (penjanje na neuređenim penjalištima)
4. Trekking (pješačenje)
5. Bikeing (vožnja biciklom)
6. Mountainbikeing (vožnja brdskim biciklom)
7. River kayaking (vožnja kajakom rijekom)
8. Sea kayaking (vožnja kajakom morem)

⁸ <http://www.poslovni.hr/after5/hrvatska-premalo-koristi-potencijale-pustolovnog-turizma-31018> [preuzeto 16.04.2016.]

⁹ <http://www.hgk.hr/category/zajednice/zajednica-pustolovnog-turizma> [preuzeto 20.05..2016.]

9. Canyoning (šetnja kanjonima)
10. Canoeing (vožnja kanuom)
11. Špiljarenje
12. Trekking s konjima (putovanje jahanjem na konjima)
13. Avanturističko ronjenje
14. Letenje balonom
15. Paragliding (letenje zmajem)
16. Wind surfing (jedrenje na dasci)
17. Sky diving (skakanje padobranom)
18. Paint ball (igre ratovanja bojama)
19. Jeep safari (organizirana vožnja jeepom)
20. te pustolovne utrke kao novi oblik ekstremnih sportova

U nastavku će se detaljnije analizirati neke od prethodno navedenih pustolovnih aktivnosti, odnosno, slobodno penjanje, kanjoning, rafting, brdski biciklizam i ronjenje.

3.2.1. Slobodno penjanje

Slobodno penjanje je hard pustolovna disciplina u športsko penjačkim i alpinističkim smjerovima. Osnovna značajka je ta što u njemu nije dozvoljeno korištenje opreme za napredovanje, već glavnu ulogu imaju spretnost i snaga osobe koja se u penjanje upušta, dok oprema služi isključivo kako bi se osigurali od padova¹⁰.

¹⁰ https://hr.wikipedia.org/wiki/Slobodno_penjanje [preuzeto 17.04.2016.]

Slika 2. Slobodno penjanje

Izvor: <http://rekreacija.hr/clanci/sportsko-penjanje>

Postoji više načina slobodnog penjanja, a neki od njih su¹¹:

- Penjanje „on lead“ (u vodstvu) u kojem se prvi penjač penje te sam postavlja smjer ukapčavajući međuosiguranja i konop u već postojeće spitove.
- Penjanje „on sight“ (na pogled) u kojem penjač slobodno i sam prođe smjer kojim se prvi put penje bez poznavanja ikakvih informacija o istom.
- Penjanje „on flash“ u kojem penjač slobodno prođe smjer kojim se nikad nije kretao, ali pritom poznavajući određene informacije o istom.
- „Top rope“ penjanje je slobodno penjanje s osiguranjem kroz sidrište te je najčešći način koji se koristi u školama penjanja.
- „Red point“ penjanje u kojem penjač slobodno prođe smjer kojim se već penjao.
- „Slobodno penjanje“ u kojem penjač koristi vlastite vještine i snagu kako bi savladao uspon.
- „Solo integrale“ penjanje u kojem penjač savladava uspon bez uporabe bilo kakvih načina osiguranja. Ovaj oblik zahtjeva izrazitu koncentraciju ali i hrabrost jer u slučaju pada završavaju s težim ozljedama ili pak smrću.

¹¹ <http://www.pentranje.com/magazin/korisni-savjeti/sto-je-slobodno-penjanje> [preuzeto 17.04.2016.]

3.2.2. Kanjoning

Kanjoning je hard pustolovna aktivnost koja označava put kroz kanjon uz korištenje različitih tehnika koje mogu uključivati hodanje, penjanje, skakanje, plivanje, te i mnoštvo drugih aktivnosti. Iako sam pojam kanjoning označava „hodanje kroz kanjon“, u užem smislu ova aktivnost uključuje tehničko spuštanje koje pak zahtjeva planinarsku opremu. Također, često zahtjeva discipline poput navigacije, traženje ruta i druge stvari vezane za putovanje kroz divljinu¹².

Slika 3. Kanjoning na rijeci Cetini

Izvor: <http://www.adriaticatransfer.com/kanjoning-na-cetini-iz-splita.asp>

3.2.3. Rafting

Rafting je soft pustolovna aktivnost koja se obično odvija na rijeci, gdje se grupa ljudi, od četiri pa do deset osoba, gumenim čamcima spuštaju niz riječne brzace, a s ciljem uzbuđenja, zabave, avanture i druženja. Čamci za rafting napravljeni su od izuzetno otporne višeslojne gume te imaju više odvojenih zračnih komora. U većini slučajeva, na krmu rafta sjedi skiper koji najčešće veslom usmjerava raft niz riječne brzace, te putnicima daje upute. Svaki „rafter“ opremljen je zaštitnim prslukom i kacigom te veslom¹³.

¹² <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kanjoning> [preuzeto 17.04.2016.]

¹³ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Rafting> [preuzeto 17.04.2016.]

Slika 4. Rafting na Cetini

Izvor: http://www.uredisvojd.com/article/1329/rafting_na_cetini

Rafting je prema svojoj težini podijeljen na šest razina. Prve tri razine potpuno su bezopasne, dok se turističkom klasom smatra rafting na trećoj razini. Preostale tri razine su opasnije te samo za iskusnije raftere.

3.2.4. Brdski biciklizam

Brdski biciklizam je vid hard pustolovne aktivnosti koju karakterizira vožnja posebno dizajniranim terenskim biciklom, a izvan izgrađenih prometnih pravaca. Prije svega, odnosi se na vožnju brdskim i šumskim puteljcima, ali isto tako i urbanim područjima gdje je potrebna vještina terenske vožnje. Popularnost ove grane biciklizma, kako u rekreativnom tako i u natjecateljskom smislu je u neprestanom porastu, a sam brdski bicikl zbog svoje robusnosti i udobnosti sve više iz uporabe istiskuje druge vrste bicikala¹⁴.

¹⁴ https://hr.wikipedia.org/wiki/Brdski_biciklizam [preuzeto 17.04.2016.]

Slika 5. Brdski biciklizam

Izvor: <http://www.austria.info/hr/aktivnosti/biciklizam/biciklizam-i-brdski-biciklizam>

3.2.5. Ronjenje

Ronjenje je hard pustolovna aktivnost koja se najbrže širi svijetom. Ronjenje je određeno kao ljudska aktivnost ispod vodene površine uz zadržavanje daha pri uronu ili uz upotrebu ronilačke opreme¹⁵.

Slika 6. Ronjenje

Izvor: http://terracon-news.com/nautika-i-ronjenje-po-bibinjski/?doing_wp_cron=1460885431.7786870002746582031250

¹⁵ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Ronjenje> [preuzeto 17.04.2016.]

4. RONILAČKI TURIZAM

Ljude je još od davnina, iz brojnih i iz različitih razloga, veoma privlačilo podmorje. Već dugi niz godina, jaka i nezasitna želja za otkrivanjem nepoznatog u dubokom plavetnilu, poticala je brojne istraživače, pustolove, pa i „obične“ ljude na ronilački pothvat. Danas, more i dalje privlači izuzetnom snagom, istražuju se mogućnosti dobivanja hrane iz mora, također, u izradi su i planovi za izgradnju podmorskih gradova koji bi služili kao sklonište ljudskoj vrsti i to u slučaju prenapučenosti i velike zagađenosti površine. Također, otkriveno je kako i u najvećim dubinama morskog plavetnila postoji život kao i da su mora i oceani od velike važnosti za održavanje života na Zemlji¹⁶.

Povijest ronjenja seže daleko u prošlost, još u doba prije Krista. Prvi materijalni trag postoji na asirskom reljefu iz 885. godine prije Krista, dok se rani i autentični zapis pronalazi u rukopisima grčkog povjesničara Herodota¹⁷. Prvi značajni pomak, vezano za ronjenje, dogodio se 1943. godine, kada je francuski časnik i istraživač Jacques-Yves Cousteau zajedno sa svojim suradnikom Paul Gagnanom konstruirao prvi ronilački aparat¹⁸. Isti je pretežno korišten u vojne svrhe, a potom, nekih desetak godina od nastanka i u školama ronjenja, među kojima je prva bila u Melbournu u Australiji¹⁹.

U Hrvatskoj je 1992. godine osnovan Hrvatski ronilački savez (HRS) koji prati podatke vezane i bitne za ovaj vid turizma.

4.1. Vrste ronjenja

Čari ronjenja su brojne, od beztežinskog stanja čovjeka pa do bogatstva i ljepote koju podmorje nudi. Nažalost, čovjek nema prirodnu sposobnost kako bi mogao uživati u slobodnom istraživanju dubina više od nekoliko minuta, pa se tako već dugi niz godina pokušavaju pronaći načini kako bi se taj problem riješio. No, tek je dvadeseto stoljeće sa sobom donijelo potrebnu tehnologiju koja je omogućila da čovjek barem na kratko, ali ipak određeno vrijeme, može iskusiti kakav je to osjećaj „biti riba“.

Najlakši i najjednostavniji način za doći u kontakt s podvodnim svijetom je ronjenje na dah, za koje je čovjeku potrebna maska, peraje te u slučaju veće hladnoće i ronilačko odijelo.

¹⁶ http://deepdivelap.tripod.com/povijest_ronjenja.html [preuzeto 17.03.2016.]

¹⁷ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Ronjenje> [preuzeto 17.03.2016.]

¹⁸ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12635> [preuzeto 17.03.2016.]

¹⁹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Rekreacijsko_ronjenje [preuzeto 17.03.2016.]

Koliko će osoba, na taj način, moći ostati pod vodom prvenstveno ovisi o kapacitetu pluća iste, odnosno koliko je ta osoba zapravo uvježbana za takve pothvate.

Ekstremna verzija ronjenja na dah je kompetitivna apneja, u kojoj se sudionici natječu tko će dulje ostati pod vodom bez uzimanja kisika s površine. Isto tako, za one malo manje hrabre, postoje disalice, cijevi duge tridesetak centimetara, a koje doživljaj pomorskog svijeta ograničavaju na površinu vode. Ovaj se oblik ronjenja najviše prakticira u sportu i u podvodnom ribolovu. Budući da ne postoji način kako registrirati osobe koje se bave ovim tipom ronjenja, naravno osim onih koji su učlanjeni u ronilačke klubove, statistički podatak o stvarnom broju takvih ronioca je nemoguće saznati.

Potpuniji doživljaj morskih dubina čovjeku omogućuje ronjenje s bocom, odnosno scuba diving, koje ujedno zahtijeva mnogo kompleksniju opremu ali i obuku. Jedan od najvažnijih dijelova ronilačke opreme je boca sa zrakom, koja je za ronioca veoma bitna, doslovce od životne važnosti. Za rekreativno ronjenje boce se najčešće ne pune kisikom, već „običnim“ zrakom iz okoline dok se za zahtjevnije ronilačke zadatke koriste posebne mješavine zraka obogaćene dodatnim kisikom. Boce mogu biti napravljene od metala ili aluminija, a koliko će ronionac s jednom bocom moći izdržati pod vodom ovisi o mnoštvu faktora. Jedan od njih je dubina ronjenja, sukladno kojoj, jedno punjenje može izdržati od desetak minuta pa sve do preko sat vremena. Prosječno gledajući, jedno punjenje u rekreativnom ronjenju omogućuje četrdeset i pet minuta uživanja u podvodnom svijetu.

Zbog fizikalnih svojstava podmorja, veoma važni dijelovi ronilačke opreme su i utezi te kompenzator plovnosti. Utezi su oblika olovnih pločica te se nose oko pojasa kako bi se svladao uzgon kojeg stvara ostala ronilačka oprema, dok je kompenzator plovnosti jakna ili prsluk na napuhavanje koji služi kako bi spriječio potrebu da si ronionac radom peraja osigura plovnost. Tu je i ostala oprema koja nije specifična samo za ronjenje bocom, poput maske i odijela. Glavna svrha ronilačkog odijela je da sačuva toplinu roniočeva tijela, no i da posluži kao zaštita od potencijalnih uboda i ogrebotina. Postoje mokra odijela koja propuštaju manju količinu vode, kao i suha te potpuno nepropusna koja se nose s termičkim pododijelom te pružaju bolju toplinsku zaštitu. Važnu ulogu u ronjenju bocom također ima i nož, koji naravno, ne služi za samoobranu, već kako bi se ronionac oslobodio ukoliko bi se zapetljao u ribarske mreže, ili isto tako, može mu poslužiti kao sredstvo proizvodnje zvučnih signala kucanjem o neki tvrdi predmet kao što je kamen ili boca.

Od iznimne je važnosti opreznost ronioca bocom prilikom računanja vremena koje može provesti pod vodom, budući da može doći do pojave dekompresijske bolesti koja nastaje kada se zbog predugog udisanja zraka pod tlakom u tijelu čovjeka počnu nakupljati mjehurići dušika izazivajući posljedice od bolova u zglobovima pa i do smrti. Kako bi se takvi ishodi spriječili ronionci se koriste ronilačkim računalima koji im daju podatke o duljini i dubini ronjenja te koja im isto tako pružaju uvid u ostale informacije koje su bitne za ugodan boravak pod vodom²⁰.

Za ovu vrstu zarona potrebno je imati dozvolu kao i iskaznicu u koju se bilježi koliko je koja osoba imala zarona, što omogućuje statističko praćenje podataka o ovom obliku ronjenja. Budući da je oprema kao i održavanje iste veoma skupo, cijene bavljenja ovim sportom su znatno veće, zbog čega se i ostvaruje velik profit. Scuba diving se smatra sportom za osobe „dubljeg džepa“.

4.2. Ronilački turizam u svijetu

Ronilački turizam u svijetu počeo se razvijati zajedno s kupališnim turizmom. Razvija se na područjima čije je podmorje bogatije florom i faunom ili pak gdje postoje neke podvodne atrakcije poput olupina potopljenih brodova ili povijesnih ostataka. Ovaj vid turizma pogodan je za osobe svih uzrasta, potiče brojna istraživanja te omogućuje dodir osobe s prirodom.

Mnogo je lokaliteta u svijetu koji su veoma zanimljivi roniocima, a najveći broj njih nalazi se upravo u Europi što pokazuje Tablica 1. Naime, od ukupnog broja lokaliteta pogodnih za ronjenje u svijetu, najviše njih nalazi se upravo u Europi, čak njih 19.6%. Najmanji broj istih nalazi na području Srednje i Južne Amerike. Ukoliko se pažnja pridaje zemljama ronilačkog turizma, na samom vrhu kao „top“ destinacija nalazi se Australija, koju potom slijede Indonezija, Meksiko, Tajland i mnoge druge (Tablica 2.).

²⁰ <http://www.vecernji.hr/slano-i-slatko/oprema-za-ronjenje-sto-sve-morate-znati-o-ovom-sportu-620587>
[preuzeto 19.04.2016.]

Tablica 1. Rekreativne ronilačke destinacije

REGIJE	BROJ LOKALITETA	POSTOTAK (%)
Europa	2583	19.6%
Sjeverna Amerika	2176	16.5%
Azija	1814	13.8%
Bliski Istok & Afrika	1729	13.1%
Karibi	1394	10.6%
Australija & Novi Zealand	1278	9.7%
Južni Pacifik	1113	8.4%
Srednja i Južna Amerika	1094	8.3%
Antarktika	0	0.0%
Total	13,181	

Izvor: www.igutourism.com/article/download/12883/8585**Tablica 1. Top ronilačke zemlje svijeta**

ZEMLJA	REGIJA	UVRŠTENOST LOKACIJA	NAJČEŠĆE SPOMINJANE DESTINACIJE
Australija	Južni Pacifik	10	Veliki koraljni greben,
Indonezija	Jugoistočna Azija	10	Sulawesi, Raja Ampat
Meksiko	Srednja Amerika	10	Baja California, Cozumel
Tajland	Jugoistočna Azija	10	Otoci Koh Tao i Phuket
Malezija	Jugoistočna Azija	9	Otoci Sipadan i Mabul
Egipt	Afrika/ Bliski Istok	9	NP Ras Mohammed, Crveno more
Belize	Srednja Amerika	8	Velika Plava Rupa
Fidži	Južni Pacifik	7	
Ekvador	Južna Amerika	6	Otoci Galapagos
USA- Havaji	Južni Pacifik	5	Kona Coast
Maldivi	Indijski ocean	5	
Mikronezija	Južni Pacifik	5	Laguna Chuuk (Truk)
Bonaire	Karibi	4	
Kajmanski Otoci	Karibi	4	Veliki otok Cayman
Kosta Rika	Srednja Amerika	4	Kokosovi otoci
Palau	Južni Pacifik	4	
Otoci Turks i Caicos	Karibi	4	Veliki otok Turk
Kuba	Karibi	3	
Papua Nova Gvineja	Južni Pacifik	3	
Južna Afrika	Afrika/Bliski Istok	3	
USA	Sjeverna Amerika	3	
Kanada	Sjeverna Amerika	2	
Honduras	Karibi	2	
Maršalovi Otoci	Južni Pacifik	2	Atol Bikini
Mozambik	Indijski Ocean	2	Arhipelag Bazaruto
Filipini	Jugoistočna Azija	2	
Salomonski Otoci	Južni Pacifik	2	

Izvor: Priredeno prema: www.igutourism.com/article/download/12883/8585

4.2.1. Australija

Veliki koraljni greben u Australiji sastavljen je od preko dvije tisuće i devetsto pojedinačnih grebena i devetsto otoka, atola i laguna, od kojih se svaki nalazi u drukčijoj fazi razvoja, a što se pruža na više od dvije tisuće i šesto kilometara duž sjeveroistočne obale Australije. Smatra se najvećim koraljnim grebenom na svijetu, te velikim podvodnim carstvom koje je vidljivo čak iz svemira. Velike je bioraznolikosti, a osim što je dom više od tisuću i pol vrsta riba, greben je i pun olupina te pregršt drugih iznenađenja. Budući da je flora i fauna grebena toliko bogata, ne čudi što bi se čitav jedan život moglo posvetiti njegovu istraživanju. Jedan je od najživljih i najbolje povezanih ekosustava, ali je također njegova ravnoteža i najosjetljivija. Koraljni greben može sve podnijeti, i oluje i bješnjenje mora, ali ljudska ruka je, lovom na kitove i bisere, izlovom ribe, tu ostavila traga. 1981. godine upisan je na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Australiji i Oceaniji dok ga je CNN svrstao na popis sedam svjetskih čuda prirode²¹.

U nastavku će se navesti, te ukratko opisati top pet destinacija ronilačkog turizma u svijetu za 2016. godinu²².

4.2.2. Palau

Palau je jedinstveni lanac stjenovitih otoka u zapadnom Pacifiku, jedinstven zbog bioraznolikosti svog podmorja, ali isto tako može se reći da je netaknuta ronilačka destinacija svijeta. Obiluje brojnim ribljim vrstama, brojnim olupinama kako brodova tako i zrakoplova iz Drugog svjetskog rata, ali i zapanjujućim koraljnim vrtovima, jezerima i špiljama.

4.2.3. Norveška

Jedno od rijetkih mjesta u svijetu gdje se mogu doživjeti čari ronjenja s kitovima ubojicama, najvećim morskim grabežljivcima. Na otocima Lofoten, moguće je preko dana roniti s orkama, a preko noći uživati i svjedočiti očaravajućim bojama sjeverne svjetlosti. Isto tako, podmorje grada Narvik, obiluje olupinama njemačkih brodova iz Drugog svjetskog rata, bogatim šumama morske trave kao i mnogim podvodnim zidovima.

²¹ https://hr.wikipedia.org/wiki/Veliki_koraljni_greben [preuzeto 19.04.2016.]

²² <http://www.padi.com/blog/2015/12/10/top-dive-destinations-for-2016> [preuzeto 19.04.2016.]

4.2.4. Maldivi

Maldivi su otočna država u Indijskom oceanu. Tropski raj je sačinjen od dvadeset i šest atola, bogat ocharavajućim koraljnim grebenima kao i mnogim ribljim vrstama. Kristalno čista voda i dobra vidljivost svrstavaju ih u najbolje ronilačke destinacije svijeta. Omiljena je destinacija ronioca bocama.

4.2.5. Galapagos

Geološki mlado i otočje prepuno endemskih životinjskih vrsta. Bogatstvo podvodnog života čini ga pravim rajem za ronioce diljem svijeta. Prozirna voda omogućuje uvide u života jata šarenih riba, kornjača i morskih pasa. Međutim, vode otočja su prilično ćudljive i izazovne pa je prethodna priprema i vrhunska oprema neophodna za zaron.

4.2.6. Belize

Belize je mala srednjoamerička država. Na obali države nalazi se Velika Plava Rupa, jedno od najdubljih i najopasnijih ronilačkih odredišta svijeta. Nastala kao vapnenački špiljski sustav, gotovo je savršenog okruglog oblika, širine više od tristo metara i dubine čak sto četrdeset i pet metara. Popularnija je kao pustolovna lokacija, ali je također dom velikom broju rijetkih i zanimljivih životinjskih vrsta, te su također mogući i susreti s psom čekičarom.

4.3. Ronilački turizam u Hrvatskoj

Jadransko more još od davnina predstavlja najbliži morski put iz Središnjeg Mediterana i sjedišta velikih antičkih civilizacija prema sjevernim krajevima i središnjem europskom kopnu. Kao jako važan prometni put, na svojim obalama sadrži neizbrisive tragove svjetskih i europskih civilizacija svih razdoblja, kako na kopnu tako i pod površinom.

S obzirom na položaj Republike Hrvatske i njenu vezu s morem, nije teško zaključiti kako je veza čovjeka i mora oduvijek bila neizbježna ali isto tako i nužna. More je bilo suputnik onih koji su obitavali na obalnom području. S vremenom, more je sve više privlačilo čovjeka koji je nastojao svog suputnika, kao i onaj svijet koji on skriva ispod svoje površine, što bolje upoznati. Siguran datum početaka ronjenja nije moguće utvrditi, međutim, smatra se da je ronjenje kao aktivnost prisutno od kad je i čovjeka. Pravi procvat ronjenja kao turističke djelatnosti zabilježen je 1996. godine kada su se na Jadranskoj obali počeli otvarati prvi

ronilački centri, te se bilježio sve masovniji dolazak posjetitelja sa željom upoznavanja Hrvatske obale.

Danas, Hrvatski ronilački savez predstavlja krovnu organizaciju ronilaštva u Hrvatskoj koja okuplja 150 klubova i 150 ronilačkih centara koji zajedno s pridruženim im članicama sačinjavaju brojku od 566 registriranih članica u Republici Hrvatskoj. Savez je punopravni član Svjetske ronilačke konfederacije (CMAS), Hrvatskog olimpijskog odbora (HOO) i Hrvatske zajednice tehničke kulture (HZTK).

2001. godine HRS je izdao preko 42000 ronilačkih iskaznica od kojih je 8000 - 10000 aktivnih članova u 150 ronilačkih klubova²³. U Hrvatskoj se tokom godine provede preko 100 000 zarona, dok 85% istih čine strani državljani. Turisti koji koriste ronilačke usluge pretežito su osobe koje su sklone ekstremnim sportovima. Kojoj demografskoj skupini pretežno pripadaju te osobe nije moguće odrediti, budući da su tražioci od djece, mladih pa do osoba od preko šezdeset godina starosti. Isto tako velik je broj „Crnih čarteraša“ koji rade bez dozvola te ne prijavljuju točan broj zarona, ali i onih turista koji samostalno čine zarone u velikim dubinama.

U nastavku će se detaljnije analizirati institucije koje se u RH bave ronilačkim turizmom.

4.3.1. Institucije

Hrvatski ronilački savez obavlja djelatnosti²⁴:

1. Športsko natjecateljska:

Organizacija natjecanja u Hrvatskoj i nastupi reprezentacije

- a) Podvodna orijentacija
- b) Plivanje perajama
- c) Podvodna fotografija
- d) Ronjenje na dah
- e) Podvodne vještine
- f) Podvodni hokej

2. Tehnička kultura izvan školski program:

- a) Ronilački tečajevi za početnike i za napredne ronioce (R0, R1, R2, R3)
- b) Tečajevi za instruktore (I1, I2, I3)

²³ <http://www.diving-hrs.hr/opcenito/opcenito.htm> [preuzeto 17.03.2016.]

²⁴ <http://www.diving-hrs.hr/opcenito/opcenito.htm> [preuzeto 23.05.2016.]

3. Organizacija ronilačkih sajмова u suradnji s Hrvatskom turističkom zajednicom i zajednicom ronjenja u gospodarstvu i sekcijom ronilačkog turizma Hrvatske gospodarske komore
4. Nadzor ronjenja i ronilačkih škola u suradnji sa Ministarstvom znanosti i obrazovanja i športa
5. Distribucija ronilačkih iskaznica temeljem „Pravilnika o obavljanju podvodnih aktivnosti“ Ministarstva mora, prometa i razvitka
6. Organizacija instruktorskih tečajeva, ronilačkih seminara i ekoloških akcija

Nadalje, u okviru Hrvatske gospodarske komore osnovana je Zajednica ronjenja u gospodarstvu, unutar koje djeluju sljedeće sekcije²⁵:

1. Sekcija ronilačkog turizma
2. Sekcija ronjenja u ribarstvu
3. Sekcija ronilačkih radova
4. Sekcija sigurnosti u ronjenju

Ciljevi ove zajednice su²⁶:

1. Zaštita interesa članica pri definiranju i izradi nacionalne regulative u ronjenju;
2. Priprema članica za procese Europske integracije;
3. Unapređenje kvalitete djelovanja i sigurnosti rada članica sukladno međunarodnim trendovima razvoja ronjenja;
4. Poticanje inovacija i razvoja kvalitetne proizvodnje opreme u ronjenju;
5. Unapređenje promocije ronilačkih centara Hrvatske u cilju daljnjeg razvoja ronilačkog turizma Hrvatske te zaštite ronilaštva i ronilačke baštine.

Isto tako, u slučaju problema i nesreća na moru, na raspolaganju stoji Služba traganja i spašavanja na moru u RH koja se sastoji od Stožera službe traganja i spašavanja, Nacionalne središnjice za usklađivanje traganja i spašavanja na moru (MRCC Rijeka), podsredišnjica traganja i spašavanja (lučke kapetanije Pula, Rijeka, Senj, Zadar, Šibenik, Split, Ploče i Dubrovnik), obalnih promatračkih jedinica (lučke ispostave svih lučkih kapetanija, obalne

²⁵ <http://www.hgk.hr/category/zajednice/zajednica-ronjenja-u-gospodarstvu> [preuzeto 23.05.2016.]

²⁶ <http://www.hgk.hr/category/zajednice/zajednica-ronjenja-u-gospodarstvu> [preuzeto 23.05.2016.]

radio postaje, čuvanih svjetionika, motrilačke postaje Hrvatske ratne mornarice), te jedinica traganja i spašavanja (pomorske, zrakoplovne i kopnene jedinice)²⁷.

4.3.2. Zakonska regulativa

Da bi se uopće mogli početi baviti ronjenjem potrebno je poznavati zakonske odredbe vezane za isto. Ronjenje u unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske u svrhu razonode i športa određeno je sljedećim²⁸:

1. Pravilnik o obavljanju podvodnih aktivnosti (NN 47/99, NN 23/03, NN 52/03, NN 58/03) Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka
2. Pravilnik o Uvjetima za obavljanje obuke ronjenja i športsko-rekreativnog ronjenja (NN 105/00, NN 24/03) Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka
3. Pravilnik o postupku i načinu izdavanja dopuštenja za obavljanje podvodnih aktivnosti u dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske koji su zaštićeni kao kulturno dobro (NN 56/03, NN 62/03, NN 12/05) Ministarstva kulture
4. Pravilnik o načinu, uvjetima i visini naknada za izdavanje koncesijskih odobrenja (NN 51/96, NN 18/99, NN 23/03) Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka
5. Uredba o postupku davanja koncesijskog odobrenja na pomorskom dobru (NN 36/04)
6. Uredba o postupku davanja koncesije na pomorskom dobru (NN 23/04, NN 32/04, NN 68/04, NN 101/04)
7. Zakon o športu (NN 71/06)
8. Zakon o udrugama (NN 88/01)
9. Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN 71/99)
10. Zakon o tehničkoj kulturi (NN 76/93)

Ronjenje u svrhu razonode kao i športa može biti organizirano i individualno. Za organizirano ronjenje u Republici Hrvatskoj potrebno je biti član ronilačkog centra, udruge ili pak neke druge pravne ili fizičke osobe koja je registrirana za obavljanje podvodnih aktivnosti u Hrvatskoj.

²⁷ <http://www.mppi.hr/default.aspx?id=876> [preuzeto 23.05.2016.]

²⁸ http://www.diving-hrs.hr/dokumenti/temeljni_dokumenti.htm [preuzeto 23.05.2016.]

Za individualno ronjenje u Republici Hrvatskoj potrebno je dobiti Odobrenje za individualno ronjenje, tj. Ronilačku iskaznicu, za čije je izdavanje zadužena nadležna lučka kapetanija ili pak ispostava lučke kapetanije. Isto odobrenje tiskano je dvojezično na plavom papiru te sadrži sljedeće ²⁹:

1. Grb Republike Hrvatske u boji;
2. Znak Hrvatskog ronilačkog saveza;
3. Datum izdavanja i datum do kojeg vrijedi iskaznica;
4. Podatak o cijeni iskaznice;
5. Svaka ronilačka iskaznica ima svoj serijski broj;
6. Osobni podatci o osobi kojoj je izdana (ime i prezime, adresa, JMBG ili broj putovnice);
7. Broj isprave koja potvrđuje ronilačku kvalifikaciju, te izdavatelj isprave;
8. Pečat i potpis izdavača

Iskaznica se plastificira na plastifikatoru koji osigurava Hrvatski ronilački savez te vrijedi narednih godinu dana od dana izdavanja.

Kod individualnog ronjenja ronilac je dužan informirati se o zonama u kojima je zabranjeno individualno ronjenje. Također, kod istog, ronilac je dužan pravilno obilježiti područje ronjenja na način da na sredinu područja ronjenja postavi plutaču narančaste ili crvene boje, promjera najmanje trideset centimetara ili ronilačkom zastavicom. Prilikom ronjenja noću, plutača mora imati svjetiljku, odnosno bljeskalicu žute ili bijele boje koja je vidljiva na udaljenosti od najmanje tristo metara³⁰.

Kod organizacijskog ronjenja, ukoliko određeni ronilački savez ima odobrenje, voditelj ronjenja može svoju grupu voditi na određena zaštićena područja, ali s tim da je voditelj prema Pravilniku o postupku i načinu izdavanja dopuštenja za obavljanje podvodnih aktivnosti u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske u područjima gdje se nalaze kulturna dobra obavezan³¹:

²⁹ Pravilnik o obavljanju podvodnih aktivnosti, (NN 47/99) dostupno na <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270657.html> [preuzeto 23.05.2016.]

³⁰ <http://www.mppi.hr/default.aspx?id=6798> [preuzeto 19.04. 2016.]

³¹ Pravilnik o postupku i načinu izdavanja dopuštenja za obavljanje podvodnih aktivnosti u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske u područjima gdje se nalaze kulturna dobra, (NN 56/03) (NN 62/03), (NN 12/05), dostupno na http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_02_22_474.html [preuzeto 19.04. 2016.]

- Osigurati da se pri ronjenju postupa s dužnom pažnjom u odnosu na kulturna dobra;
- Spriječiti oštećivanje kulturnih dobara i vađenje predmeta;
- O svim nedopuštenim podvodnim aktivnostima izvijestiti nadležni konzervatorski odjel Ministarstva kulture i inspekciju za zaštitu kulturnih dobara Ministarstva kulture, nadležnu policijsku postaju i lučku kapetaniju;
- U slučaju nalaza arheoloških predmeta ili lokaliteta izvijestiti nadležni konzervatorski odjel Ministarstva kulture i inspekciju za zaštitu kulturnih dobara Ministarstva kulture te nadležnu lučku kapetaniju;
- O svim zapaženim promjenama, a posebno oštećenjima ili uništenjima na lokalitetu odmah izvijestiti nadležni konzervatorski odjel Ministarstva kulture i inspekciju za zaštitu kulturnih dobara Ministarstva kulture, te nadležnu policijsku postaju i lučku kapetaniju.

Za ronjenje na svim zaštićenim područjima, a ukoliko Programom nije drugačije uređeno, propisano je sljedeće³²:

- zabrana ulaska i bilo kakvog djelovanja unutar zaštitnih mreža;
- zabrana vezanja za olupine ili dijelove olupina;
- obveza upisa svih ronionaca u Dnevnik ronjenja prije izlaska na more;
- obveza voditelja ronjenja da bude uz grupu od urona, za cijelo vrijeme ronjenja do izrona i odlaska grupe iz zaštićenog područja – zone.

Na pojedinačnim lokacijama grupu može činiti najviše 15 ronilaca s jednim voditeljem, dok pri ronjenju na olupinama istovremeno mogu roniti najviše dvije prijavljene grupe.

³² Pravilnik o postupku i načinu izdavanja dopuštenja za obavljanje podvodnih aktivnosti u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske u područjima gdje se nalaze kulturna dobra, (NN 56/03) (NN 62/03), (NN 12/05), dostupno na http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_02_22_474.html [preuzeto 19.04. 2016.]

Djelatnosti ronilačkog turizma u Republici Hrvatskoj mogu obavljati samo tvrtke i pojedinci koji su ishodili potrebne dozvole i koncesije, isto tako, oni imaju u slučaju nesreće osiguran prijevoz do najbliže barokomore. Najveći broj ronilačkih nesreća događa se pri individualnom ronjenju kao i u slučaju neregistriranih ronilačkih tvrtki. Također, važno je znati i pridržavati se pravila o tome gdje se može roniti, a gdje ne. Dozvoljene aktivnosti vezane za ronjenje su sport i rekreacija, podvodno fotografiranje, kao i mogućnost održavanja škole ronjenja.

Da bi osoba bila instruktor ronjenja, ona mora biti adekvatno educirana. Stručna osposobljenost za zanimanje instruktor ronjenja u turističke svrhe, odnosno osobe koja će obavljati ronilačke poslove u turizmu dokazuje se upisom u radnu knjižicu. Zanimanje se u radnu knjižicu može upisati samo temeljem uvjerenja o stručnoj osposobljenosti, a koju izdaju samo Ustanove za obrazovanje odraslih, kojima su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta kao i Agencija za obrazovanje odraslih izdali dozvolu, a to su³³:

1. Hrvatska olimpijska akademija (HOA),
2. Društveno veleučilište u Zagrebu – odjel za izobrazbu trenera pri Kineziološkom fakultetu
3. Pučko otvoreno učilište "Hrvatska ronilačka škola" iz Splita,
4. Pučko otvoreno učilište "Libar" iz Šibenika,
5. Učilište "Poduka" iz Solina.

Obrazovni centar HOA Hrvatskog olimpijskog odbora prvi je verificirao program te provodi osposobljavanje i stručno usavršavanje osoba za potrebe ronilačkog sporta. Obrazovni proces HOA baziran je na Programu osposobljavanja i stručnog usavršavanja kadrova za obavljanje stručnih poslova u sportu, Programu Hrvatske olimpijske akademije, a prema Zakonu o sportu (NN 71/06) kao i prema Protokolu o međusobnoj suradnji u školovanju osoba za potrebe ronilačkog sporta koji je potpisan od strane CMAS-a, HOA-e i Hrvatskog ronilačkog saveza, ali isto tako i od strane vodeće svjetske ronilačke asocijacije PADI (Professional Association of Diving Instructors). PADI je najveća svjetska ronilačka asocijacija. Osnovana je u Sjedinjenim Američkim Državama 1966. Godine, a sredinom osamdesetih godina postaje vodeća Asocijacija za edukaciju sportsko-rekreativnih ronionica u svijetu. Godišnje se po PADI tečajevima školuje oko 950 000 ronilaca u cijelom svijetu i smatra se da je oko 60% svih ronilačkih kvalifikacija izdano od PADI-a.

³³ Delibašić, Zoran: Edukacija stručnih kadrova za potrebe ronilačkog turizma u Republici Hrvatskoj // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. (2010); str. 153-163 <http://hrcak.srce.hr/file/83215> [preuzeto 23.05. 2016.]

Uvjet za upis na Program viših sportskih trenera i na Hrvatsku Olimpijsku Akademiju je napredna ronilačka kvalifikacija po PADI-u ili ekvivalentno nekoj drugoj međunarodno priznatoj ronilačkoj asocijaciji.

Provođenjem ovakvog stručnog programa školovanja putem Hrvatske Olimpijske Akademije kao i veleučilišnog studija postignut je znatan doprinos unapređenju kineziološke struke, ali je isto tako znatno povećan broj educiranog kadra u ronilačkim asocijacijama, a samim tim povećana je i sigurnost obučavanja budućih polaznika tečajeva u ronilačkim centrima i klubovima. „Na taj način ujedno je prevladan i dosadašnji postojeći jaz između amaterske i profesionalne edukacije ronilačkih instruktora“.Posebna pozornost u nastavnom procesu pridaje se sigurnosnom aspektu ronjenja, kao i postizanju mjera sigurnosti pri obuci u ovim ronilačkim kategorijama. „U konačnici teži se postizanju uvjeta za razvoj škole ronjenja s jedinstvenim ili sličnim kriterijima edukacije ali i sigurnosti unutar cijele države te uvođenja reda u hrvatske ronilačke centre koji će time djelovati prema europskim i svjetskim standardima te će biti u funkciji obogaćivanja hrvatske turističke ponude koja će osim stručnosti zadovoljavati i iznimno bitan kriterij sigurnosti u ronjenju“³⁴.

³⁴ Delibašić, Zoran: Edukacija stručnih kadrova za potrebe ronilačkog turizma u Republici Hrvatskoj // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. (2010); str. 153-163 <http://hrcaak.srce.hr/file/83215> [preuzeto 23.05. 2016.]

4.3.3. Ronilačke lokacije u Republici Hrvatskoj

Među prvim lokacijama koje su se počele razvijati bile su one u Istri, koju su potom slijedile i one u ostalim dijelovima Hrvatske.

Godinama je sjeverni dio Jadranske obale bio dostupniji posjetiteljima, što je turističku sezonu Istre i Kvarnera činilo dugotrajnijom. Područje Dalmacije je pak, zbog lošije prometne povezanosti zaostajalo za sjevernim dijelom Hrvatske, ali je ipak bilježilo, iako kraću, ali prilično intenzivnu sezonu. Upravo zbog lošije prometne infrastrukture, neka Dalmatinska područja i danas su rijetko naseljena, pa time i očuvana u svom izvornom obliku, što zapravo predstavlja izuzetnu rijetkost kakvoj sve veći broj posjetitelja i teži. Iako već i sada Hrvatsko podmorje obiluje izuzetnim bogatstvom, poznavatelji obale su itekako svjesni činjenice kako će tek buduća otkrića pokazati pravu vrijednost Jadrana.

Najatraktivnije ronilačke atrakcije u Jadranu zasigurno su podvodni zidovi, grebeni, špilje kao i olupine brodova i zrakoplova koji ne predstavljaju samo obilježje jednog prošlog vremena nego i eksponate podvodnog muzeja, ali su isto tako i potencijalni predmet budućih istraživanja³⁵. Također, Dalmacija leži na krškom terenu, punom procjepa, kanala, jama te špilja za koje se pretpostavlja da ih je još najmanje tisuću i petsto u Jadranu neotkriveno. Uz specifične biljne i životinjske vrste koje žive samo u Jadranu, a tražene su za podvodni foto i video safari, također, najtraženijim lokacijama pripadaju i lokaliteti s tragovima prošlih vremena, arheološki lokaliteti kao i podmorske olupine.

Najstariji lokaliteti na kojima se nalaze olupine, datiraju još iz antičkih vremena na starim trgovačkim putovima, od Grčke prema Italiji s usputnim kolonijama na jadranskoj obali, zatim iz srednjeg vijeka kada je jačanje trgovine između Italije i Bliskog istoka rezultiralo i razvijanjem gradova na području današnje hrvatske obale, a potom su i ratne pomorske bitke ostavile svoje tragove na morskom dnu. Iako su brojne olupine izvađene s morskog dna, značajan broj istih je i danas prisutan i dostupan sportskim ronionicima, dok također, velik broj olupina na velikim dubinama tek čekaju trenutak svog otkrivanja.

³⁵ Frka, Danijel: Jadranski podmorski muzej i ronilački turizam. <http://www.pomorskodobro.com/fokus-frka-sijecanj-2016.html> [preuzeto 23.05. 2016.]

„Hrvatska turistička zajednica pridaje posebnu pozornost prepoznatljivom, atraktivnom i ekskluzivnom pristupu promociji ronilačkog turizma Hrvatske kao specifične, vrlo mlade i perspektivne grane turizma“³⁶.

U nastavku će se navesti i detaljnije analizirati ronilačke lokacije u Republici Hrvatskoj.

4.3.3.1.Istra

Izuzetna ljepota istarskog poluotoka nastavlja se i u njegovom podmorju. Ronioce tu očekuje mnoštvo olupina svih vrsta, putničkih, trgovačkih i teretnih brodova, torpednih čamaca i podmornica. Većina ih je potonula za vrijeme dvaju svjetskih ratova, a nalaze se na dubini do 40 metara, što je u granicama rekreativnog ronjenja.

Jedna od najpoznatijih olupina sjevernog Jadrana zasigurno je olupina putničkog broda Baron Gautsch koja se nalazi neposredno ispred Rovinja. Njegova je posljednja plovidba, naime okončana nedaleko od Brijuna, u minskom polju koje je postavljeno kako bi se obranila ratna luka Pula. Na toj lokaciji danas aktivno djeluje desetak ronilačkih centara. Također, lokacije za „Relax diving“ zasigurno su špilje zapadno od Pule koje se nalaze neposredno uz obalu, odnosno splet špilja koje završavaju dvadeset metara dubokim kanjonom. Lokacija je poznata pod nazivom Valovine te je iznimno zanimljiva za ambijentalno podvodno snimanje.

Neke od ronilačkih lokacija Istre pod posebnom su zaštitom Ministarstva kulture kao kulturno dobro, pa je za organizaciju ronjenja na tim olupinama potrebno stručno vodstvo iz licenciranih centara a koje imaju odobrenje za obavljanje ronjenja u zonama posebne zaštite.

Osim bogatstva olupinama, špiljama, hridima, grebenima, Istra također obiluje i bogatstvom podvodne flore i faune.

Nacionalni park Brijuni područje je pod posebnom zaštitom te je ronjenje dozvoljeno samo pod nadzorom ovlaštenih ronilačkih centara. Isto tako, taj akvatorij obiluje atraktivnom florom i faunom, dok je dno uz otoke bogato brojnim procjepima u stijenama, malim špiljama kao i tunelima što zapravo pogoduje zadržavanju raznih ribljih vrsta.

³⁶ Ronjenje – Nostromo dostupno na http://www.nostromo.hr/downloads/croatia_diving_hr_2009.pdf [preuzeto 20.04. 2016.]

4.3.3.2. Kvarner

Područje najsjevernijih otoka Jadrana najzanimljivija je roniocima koji se vole upuštati u ronjenje podvodnim grebenima i zidovima, dok ni područje otoka Cresa i Lošinja ne zaostaje za najatraktivnijim dijelovima Jadrana kako po bistrini mora tako i bogatstvom flore i faune. Ta ista zona obiluje podvodnim grebenima s gorgonijama i špiljama te predstavlja područje raznolikih uvjeta za ronjenje, što znači da je ronjenje u toj zoni moguće kako za početnike tako i za napredne kategorije. Ronilački centri svojim rasporedom jako dobro pokrivaju to zanimljivo i razvedeno područje.

Najpoznatije olupine na tom području su uglavnom njemački i talijanski eskortni ratni brodovi iz Drugog svjetskog rata koji su stradali u napadima britanskih torpednih čamaca, a većinom ih posjećuju dobro pripremljeni i iskusni ronionci koji ciljano žele roniti na unaprijed određenim područjima.

4.3.3.3. Dalmacija – Zadar

Zadarsko područje je područje najbogatije otocima u Dalmaciji te je prednost takvog akvatorija što se u svim vremenskim uvjetima može pronaći idealna lokacija koja je dovoljno zaklonjena od vjetrova i valova i time pogodna za sigurno ronjenje.

U zoni otoka Paga postoji povećani broj olupina, ali problem je to što se nalaze na nedostupnim dubinama, više od četrdeset metara, što nije pogodno za rekreativno ronjenje. Isto područje dostupno je samo iskusnijim i stručnijim roniocima, a koji u sklopu svoje opreme imaju boce s plinskim mješavinama za dubinsko ronjenje. Osim same složenosti opreme, cijena pripreme plinova za ronjenje na velikim dubinama još uvijek nije dostupna široj ronilačkoj populaciji, te je zbog toga dubina za rekreativno ronjenje ograničena na četrdeset metara dubine koja predstavlja optimalnu granicu za ronjenje s običnim komprimiranim zrakom.

Zadarsko područje posebno je upravo zbog prekrasnog i bogatog otočnog arhipelaga. Mnoge strmine, podvodni procjepi, špilje ali i iznimna vidljivost podmorja zadarskog područja još su uvijek nedovoljno posjećene atrakcije Jadrana.

Unutar Parka prirode Telašćica kao i Nacionalnog parka Kornati potrebne su posebne dozvole za ronjenje, pa je uobičajeno da se ronilački pothvati na tom području obavljaju u organizaciji registriranih i licenciranih ronilačkih centara.

4.3.3.4. Dalmacija – Šibenik

Šibensko područje bogato je najraznovrsnijim lokacijama neobičnog podmorskog reljefa, strmim zidovima bogatim životom, podvodnim špiljama, procjepima i prolazima koji zauzimaju veliko područje Sjeverne Dalmacije. Ronilački centri koji su smješteni na kopnenom dijelu povećavaju svoje troškove prilaza ronilačkim lokacijama, ali zbog svog položaja ugošćuju i sve veći broj ronioca.

Jedna od najatraktivnijih olupina na šibenskom području je olupina broda Francesca de Rimini potopljenog 1944. godine uz sjevernu obalu otoka Kaprije. Uz sjeverni rt prethodno spomenutog otoka nalaze se najljepše podvodne kaskade, odnosno podvodni zidovi koji započinju na dvadesetak metara te se spuštaju do čak pedesetak metara dubine. Također, uz obalu otoka Drvenika nalazi se i ulaz u podvodnu špilju sa zračnom kupolom, dok se druga dostupna podvodna špilja nalazi kod Primoštena.

4.3.3.5. Dalmacija – Split

Otoci srednje Dalmacije pokriveni su velikim brojem ronilačkih centara i to sukladno lokacijama koje se u toj zoni istražuju. Posebno mjesto u toj zoni zauzima otok Vis koji obiluje atraktivnim ronilačkim lokacijama i olupinama, kao također i špiljama na Biševu i Visu. Podvodni foto i video safari na tom području gotovo uvijek rezultira promotivnim materijalima vezanim za ronilački turizam Hrvatske.

Otok Vis bogat je olupinama teretnih brodova, parobroda kao i ribarskih brodova. Također, u dubini uz južnu obalu Visa nalazi se jedna od najbolje dokumentiranih olupina u Jadranu, olupina borbenog zrakoplova američkog ratnog zrakoplovstva iz Drugog svjetskog rata. Međutim, uron na toj lokaciji dozvoljen je samo onim roniocima koji raspolažu opremom za tehničko ronjenje plinskim mješavinama. Područje oko otoka Šolte i Brača također je bogato brojnim olupinama, podvodnim zidovima, podvodnim vrhovima kao i špiljama.

4.3.3.6.Dalmacija – Dubrovnik

Područje Lijepe Naše, na kojem se nalaze Pelješac, Korčula, Lastovo, Mljet te grad Dubrovnik, predstavlja najjužniju ronilačku zonu u Hrvatskoj. Zbog neistraženosti područja, otoci Mljet i Lastovo su pod posebnom zaštitom Ministarstva kulture tako da je ronjenje dozvoljeno samo u organizaciji licenciranih ronilačkih centara koji raspolažu odobrenjima za obavljanje podvodnih aktivnosti. Korčula i Mljet nude atraktivne špilje, ali isto tako se na području otoka Mljeta nalazi najveći podvodni greben kamenog koralja u Sredozemlju. Također, najjužnija zona Hrvatske obiluje olupinama, podvodnim zidovima, ali i brojnim vrstama riba³⁷.

³⁷ Ronjenje – Nostromo dostupno na http://www.nostromo.hr/downloads/croatia_diving_hr_2009.pdf [preuzeto 19.04. 2016.]

5. RAZVOJNI PROBLEMI RONILAČKOG TURIZMA U RH I PREPORUKE BUDUĆEG DJELOVANJA

Hrvatska obala je prelijepa, podmorje je sačuvano, dok je zanimanje stranog stanovništva za Jadran veliko, a novčana korist od turističkog ronjenja je znatna, što predstavlja izuzetno dobre razloge za izradu istraživanja pojave ronjenja u Hrvatskoj kao i projekta razvoja Hrvatskog ronjenja³⁸.

Ronilački marketing trebao bi se fokusirati na ronilačko tržište, bilo preko časopisa za ronioce, svojih poslovnica ili pak preko web stranica. Budući da postoji velik broj web stranica koje su prilično slične, turističke organizacije kao i operatori trebali bi se usredotočiti na specifičnosti svoje ponude u odnosu na druge ponude u svijetu. Marketinške aktivnosti trebale bi se usredotočiti na četiri elementa održivosti, na socioekonomski, upravni, okolišni kao i na kulturni. Prilikom kreiranja turističkog paketa trebaju se uključiti i sve druge aktivnosti koje su vezane uz boravak posjetitelja u odredištu i koje će poboljšati njegov ukupan doživljaj na putovanju. Čest je slučaj da ronilački turizam uključuje posjetu više od jednog odredišta, što bi značilo da prilikom kreiranja paket putovanja u obzir se trebaju uzeti i potreba za suradnjom kako bi se što bolje udovoljilo potrebama posjetitelja.

Također, u sklopu svojih marketinških aktivnosti, Hrvatska turistička zajednica je aktivna u stvaranju odgovarajućeg i privlačnog pristupa promicanja ronilačkog turizma u Republici Hrvatskoj, ali uz bolju pripremu na sajmovima nautike i turizma te preko predstavnika Hrvatske u europskim i regionalnim udrugama, pripremu ekoloških izleta za studente europskih sveučilišta, europsko turističko tržište, posebice mediteranski dio, bolje bi upoznali sve raznolikosti ponude u području ronjenja kao temeljnog turističkog opredjeljenja ili pak kao dodatne rekreativne ponude u Hrvatskoj.

Također, potrebno je sustavno praćenje i istraživanje ronilačkog turizma, pružanje prikladne obuke, poticanje interakcije svih sudionika, kao i osigurati državne poticaje. Zakoni vezani uz obavljanje podvodnih aktivnosti još nisu konačno definirani. Praksom te pravilnom provedbom propisa trebao bi se osigurati najbolji mogući način upravljanja razvojem ovog

³⁸ Bartoluci, M., Čavlek, N.(1998): Turizam i sport, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb str. 238-240

vida turizma u Hrvatskoj, očuvanje bogatstva Jadranskog podmorja, ali i povećanje sigurnosti ronjenja.

Isto tako jedna od preporuka bi bila i ta da bi se trebali osuvremeniti i osposobiti, kako otočni ronilački centri tako i ronilački centri na obali Jadrana, za rad tokom cijele godine.

6. ZAKLJUČAK

Ronilački turizam, kao selektivni oblik turizma, jedan je od visoko rastućih turističkih oblika s rekreacijskim mogućnostima. Popularnost mu je svake godine sve veća, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj. Isto tako, jedan je od najskupljih oblika turizma, te se u pravilu, u ovakav oblik rekreacije uključuju ljudi veće kupovne moći s natprosječnim obrazovanjem.

Ronjenje na osjetljivijim lokacijama zahtjeva učinkovito upravljanje kako bi se zaštitila ekološka i kulturna vrijednost, ali isto tako i osiguralo održivo korištenje resursa. Održivost morskog okoliša predstavlja globalni problem, ali koji ima potencijala biti strateška poslovna prilika kako za domaćine u pojedinim odredištima tako i za ronilački turizam općenito.

Hrvatska ima sve uvjete za razvoj ronilačkog turizma, što je rezultat rastućeg svjetskog trenda potražnje za ronilačkim uslugama kao i blizine inicijativnim tržištima. Međutim, turistički potencijal jadranskog podmorja niti izdaleka nije dovoljno iskorišten, te su izgledi za njegovu daljnju popularizaciju veoma veliki. Ključ uspjeha leži u cjelovitoj i dobro osmišljenoj marketinškoj prezentaciji blaga Jadranskog mora te Hrvatskog podvodnog muzeja na međunarodnoj razini uz uporabu suvremenih multimedijskih tehnologija i informatičkih društvenih mreža. Uz dobru realizaciju prethodno navedenog, Hrvatska bi kroz nekoliko godina mogla postati vodeća ronilačka destinacija na Mediteranu. Time bi porasla i zainteresiranost domaćeg stanovništva za ovim tipom rekreacije.

Bogatstvo Hrvatskog podmorja, flora i fauna, zajedno s postojećim kapacitetima diljem obale, kako objektima tako i osobljem, također su u mogućnosti osigurati prisutnost kao i prepoznatljivost Hrvatske na svjetskom turističkom tržištu. Isto tako, trebalo bi poraditi na izgradnji i otvaranju smještajnih kapaciteta viših kategorija, koji će svojom strukturom, opremljenošću, uslugama, ljubaznim i pristupačnim osobljem odgovarati i zadovoljiti potrebe posjetitelja veće kupovne moći. Također, domaće stanovništvo bi trebalo upoznati s tim kakve sve koristi zapravo pruža ovaj oblik turizma.

Kako bi se olakšao razvoj ronilačkog turizma u Hrvatskoj potrebno je što prije urediti pitanje zakona vezanog uz podvodne aktivnosti. Hrvatska obala privlači ljubitelje podvodnih atrakcija, a posebna pažnja bi se trebala posvetiti brizi i zaštiti podmorja kao specifičnom i izuzetno zahtjevnom okolišu.

7. LITERATURA

Knjige:

1. Bartoluci, M., Čavlek, N.(1998): Turizam i sport, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
2. Geić, S. (2011.): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split

Članci:

1. Delibašić, Zoran: Edukacija stručnih kadrova za potrebe ronilačkog turizma u Republici Hrvatskoj // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu. - 1 (2010), 1 ; str. 153-163 <http://hrcak.srce.hr/file/83215>
2. Gržinić, Jasmina: The Istrian seabed : a perspective of sustainable tourism development // Pomorstvo. - 23 (2009), 1 ; str. 199-219. <http://hrcak.srce.hr/file/60315>
3. Frka, Danijel: Jadranski podmorski muzej i ronilački turizam. <http://www.pomorskodobro.com/fokus-frka-sijecanj-2016.html>

Pravilnik/zakon:

1. Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture (pristupljeno 19.04.2016.)
2. Pravilnik o obavljanju podvodnih aktivnosti (NN 47/99, NN 23/03, NN 52/03, NN 58/03) Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka
3. Pravilnik o Uvjetima za obavljanje obuke ronjenja i športsko-rekreativnog ronjenja (NN 105/00, NN 24/03) Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka
4. Pravilnik o postupku i načinu izdavanja dopuštenja za obavljanje podvodnih aktivnosti u dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske koji su zaštićeni kao kulturno dobro (NN 56/03, NN 62/03, NN 12/05) Ministarstva kulture

Web izvori:

1. Global Report on Adventure Tourism dostupno na <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/staticunwto/Affiliate-members/1->

14.03.2016.], str. 12

2. http://deepdivelap.tripod.com/povijest_ronjenja.html
3. http://epubs.scu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=bus_tourism_pubs
4. <http://hotspots.net.hr/2016/02/prvi-treehouse-u-hrvatskoj-u-konavlima-pokrenut-vrijedan-projekt-pustovnog-turizma>
5. <http://rekreacija.hr/clanci/sportsko-penjanje>
6. http://terracon-news.com/nautika-i-ronjenje-po-bibinjski/?doing_wp_cron=1460885431.7786870002746582031250
7. <http://www.adventure-sport.net/Ispod-povrsine/Ronjenje/Povijest-ronjenja.html>
8. <http://www.austria.info/hr/aktivnosti/biciklizam/biciklizam-i-brdski-biciklizam>
9. http://www.diving-hrs.hr/dokumenti/temeljni_dokumenti.htm
10. <http://www.diving-hrs.hr/opcenito/opcenito.htm>
11. <http://www.duzs.hr/page.aspx?PageID=324>
12. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=12635>
13. <http://www.hgk.hr/category/zajednice/zajednica-ronjenja-u-gospodarstvu>
14. <http://www.igutourism.com>
15. <http://www.moja-putovanja.com/index.php/Destinacije/slika-raja-na-planetu-zemlji-maldivi.html>
16. <http://www.mppi.hr/default.aspx?id=6798>
17. <http://www.padi.com/blog/2015/12/10/top-dive-destinations-for-2016>
18. <http://www.pentranje.com/magazin/korisni-savjeti/sto-je-slobodno-penjanje>
19. <http://www.poslovni.hr/after5/hrvatska-premalo-koristi-potencijale-pustolovnog-turizma-31018>
20. http://www.ronjenjehrvatska.com/hr/o_hrvatskoj/37-ch-0
21. <http://www.scubalife.hr/magazin/vijesti/opada-broj-ronilackih-nesreca>
22. <http://www.slobodnadalmacija.hr/scena/mozaik/clanak/id/109585/ronjenje-u-hrvatskoj-biznis-od-30-milijuna-eura>
23. <http://www.svjetskiputnik.hr/Putovanja/Clanak/zemlja/59-Australija/naslov/63-pet-cuda-australije>
24. http://www.uredisvojdrom.com/article/1329/rafting_na_cetini
25. <http://www.vecernji.hr/slano-i-slatko/oprema-za-ronjenje-sto-sve-morate-znati-ovom-sportu-620587>
26. <http://www.visitnorway.com/places-to-go/northern-norway/the-lofoten-islands>

27. <http://www.wish.hr/2012/05/najuzbudljivije-ronilacke-destinacije>
28. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Belize>
29. https://hr.wikipedia.org/wiki/Brdski_biciklizam
30. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kanjoning>
31. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Rafting>
32. https://hr.wikipedia.org/wiki/Rekreacijsko_ronjenje
33. https://hr.wikipedia.org/wiki/Slobodno_penjanje

PRILOZI

Popis slika:

Slika 1. Shematski prikaz prirode novog turista.....	9
Slika 2. Slobodno penjanje.....	13
Slika 3. Kanjoning na rijeci Cetini	14
Slika 4. Rafting na Cetini	15
Slika 5. Brdski biciklizam	16
Slika 6. Ronjenje	16

Popis tablica:

Tablica 1. Rekreativne ronilačke destinacije.....	Error! Bookmark not defined.
Tablica 2. Top ronilačke zemlje svijeta.....	20

SAŽETAK

Pustolovni turizam u posljednje vrijeme uzima sve veći zamah i privlači sve veći broj turista koji svoje slobodno vrijeme žele iskoristiti aktivno. Ovakvu situaciju imamo kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj. Ovaj oblik turizma temelji se na prirodnim atrakcijama zemlje. Hrvatska, prema tome, posjeduje veliki potencijal za razvoj ovog specifičnog oblika turizma kojim se mogu ishoditi značajni pozitivni rezultati kako za lokalno stanovništvo, tako i za državu u cjelini. Ronilački turizam kao posebna grana pustolovnog turizma posljednjih godina bilježi iznimno brzi rast. Hrvatska ima predivnu obalu, od sjevernog Jadrana, preko Dalmacije, pa do južnog Jadrana, čije je podmorje bogato kako povijesnim olupinama i ostacima brodova i zrakoplova, također florom i faunom, što Hrvatsku čini velikim potencijalom za razvoj ronilačkog turizma. Osnovna pretpostavka za intenzivniji razvoj ronilačkog turizma jest uređenje zakonske regulative vezano za ronilačke aktivnosti i za suzbijanje pojave „crnog čartera“ koji negativno djeluje na državu, ali isto tako smanjuje sigurnost ronioca. Također, od iznimne je važnosti uspostaviti suradnju s institucijama i organizacijama koje pružaju usluge ronilačkog turizma, ali i s agencijama koje se bave promocijom ronilačke destinacije koje će zajedničkim snagama pridonijeti ostvarivanju prepoznatljivost zemlje kao ronilačke destinacije na globalnom svjetskom tržištu.

Ključne riječi: pustolovina, ronjenje, turizam

SUMMARY

Adventure tourism marks a remarkable growth in the past years, attracting more and more tourists who want to spend some quality time travelling. This is not just the case in Croatia, but throughout the world.

Adventure tourism is based on the natural attractions of a certain country. Croatia, therefore, obtains an enormous potential for the development of this specific form of tourism, which can have a positive effect on both its population, as well as the state.

Scuba diving tourism, as a distinctive subcategory of adventure tourism, marks an enormously fast growth in the past years. Croatia has an outstandingly beautiful coast from the Northern Adriatic coast, over Dalmatia, to the Southern Adriatic coast, with rich under waters saturated

with the remains of historic ship and plane wrecks, as well as with flora and fauna, portraying Croatia's huge touristic potential.

In order to develop the scuba diving tourism, the country has to come to terms with the legislation concerning scuba diving activities, as well as with the repression of the so-called 'black charter' (illegally rented boats and ships), having a negative influence on the state and decreasing the security of the scuba divers. It is also important to establish and maintain the collaboration between the institutions and organizations closely related to the aforementioned activities, contributing to the breakthrough of the country as a famous scuba diving destination in the world.

Keywords: adventure, diving, tourism